

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่จะนำมากล่าวถึงมีดังนี้

1. ประวัติของการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา เอกชนในประเทศไทย
2. องค์การบริหาร อำนาจหน้าที่และนโยบายการศึกษาเอกชน
3. แนวทางนิเทศการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
4. ความหมายของการนิเทศการศึกษา หลักการนิเทศการศึกษา กระบวนการนิเทศการศึกษา เทคนิคของการนิเทศการศึกษา
5. แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ประวัติของการจัดการศึกษาค้นอาชีวศึกษา เอกชนในประเทศไทย

การเรียนรู้ด้านอาชีวศึกษารองมนุษย์นั้นกล่าวได้ว่า เป็นการเรียนซึ่งเป็นความจำเป็นสูงสุดของมนุษย์ เพราะมนุษย์ทุกคนต้องมีการประกอบอาชีพ จึงจะอาศัยอยู่ในโลกได้ การเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาชีพจึงเป็นการเรียนรู้ก่อนที่จะมีการเรียนรู้ด้านสาขาหนึ่งสี่อ อาจกล่าวได้ว่า ที่ใดมีคนอยู่ที่นั่นย่อมมีการประกอบอาชีพและถ่ายทอดอาชีพทุกยุค ทุกสมัย

การศึกษาค้นอาชีวศึกษาในประเทศไทยนั้น ในสมัยเดิมเป็นการศึกษานอกระบบ คือ ฝึกกันตามบ้าน, วัดและตามตระกูลต่าง ๆ และรู้จักค้าขายมาเป็นเวลานานแล้ว ดังปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงว่า "เพื่อนจูงวัวไปค้า ชี้นำไปขาย" "ใครใครค้า"

ช่างคำ ใครใคร่ค้าม้าคำ ใครใคร่ค้าเงิน คำทองคำ¹ และในค่านิยมที่ตลกรรมนั้น ได้มีการสร้าง เคาเผาขนาดใหญ่ เพื่อทำงานฝีมือขึ้นด้วยสามที่มีชื่อเสียงคือ สามฝั่งคโลก รื่นที่เหลียง ซึ่งมีชื่อเสียงจนปัจจุบัน

การอาชีวศึกษาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นราชอาณาจักรที่มีอายุยืนยาว ทำให้ อาชีวศึกษาในยุคนี้เจริญรุ่งเรืองอย่างมากมาย ในสมัยพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199 - 2231) ได้มีการเขียนตำราไว้มากมายเกี่ยวกับวิชาการและวิชาที่ผูกประเภท เช่น โหราศาสตร์ คาราศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ การต่อเรือ การก่อสร้าง การเรือน การกริ้ว นิติศาสตร์ การแกะสลัก ประวัติศาสตร์ นาฏศาสตร์ คนตรี การวาดเขียน และประเภทศิลปะ โบราณคดี เวทย์มนต์ คาถาอาคม การศาสนา สัตว์ศาสตร์ (ตำราช้างและม้า) การพลศึกษา (การชกมวย หมอนวด การฟันดาบ ตีกระบี่กระบอง) ตำราพิชัยสงครามและภาษาศาสตร์ (บาลี สันสกฤต และภาษาต่าง ๆ ของชาวตะวันออก)² ในสมัยรัตนโกสินทร์นั้น ชาว ตะวันตกได้เข้ามามีส่วนตั้ง โรงเรียนเอกชนขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. 2395³ ส่วนในภูมิภาค นางแมคฟาร์แลนด์ (Mrs. Mc Farland) ได้จัดตั้งโรงเรียนที่ตลกรรมนั้นตั้งตั้งวันกลางของ แม่น้ำเพชรบุรีใน พ.ศ. 2408 โรงเรียนนี้ต่อมาได้ชื่อว่าโรงเรียนอรุณสตรี และโรงเรียน อรุณประดิษฐ์ตามลำดับ เป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาของสตรีแห่งแรกในประเทศไทย

¹ ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, ศึกษากับพัฒนาการของสังคมไทย (พระนคร : โรงพิมพ์นำอักษรการพิมพ์, 2519), หน้า 26.

² เกทหลง ปภากวสิทธิ์ "ประวัติการศึกษาในประเทศไทย" จุฬารานฉบับที่ 1 สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2500,

007235

³ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน "วารสารการศึกษาเอกชน" ฉบับคู่มือโรงเรียนราษฎร์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า ๖๖

สำหรับในเขตกรุงเพพนั้น หมอ เอส ซี ยอร์ช (Mr. S. C. George) และคณะ ได้สร้างอาคารเรียนขึ้นในพระราชวังหลังใน พ.ศ. 2413 เรียกว่าโรงเรียนสตรีแอสเรียค เวม เฮ้าส์ (Harriet M. House) หรือที่เรียกว่ากุลสตรีวังหลัง สอนวิชาสำหรับสตรี และรับนักเรียนประจำ กิจกรรมได้รับความนิยมเชื่อถือทั่วไป และมีจำนวนนักเรียนมากขึ้น จึงได้ย้ายมาอยู่ที่บางกะปิและเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "วัฒนาวิทยาลัย" คราจนปัจจุบัน

นอกจากโรงเรียนของสามัญชนแล้ว สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนราชินีขึ้นที่มณฑลอยุธยาและถนนจักรเพชร ตำบลปากคลองตลาด และในระยะแรกได้จ้างครูสตรีชาวญี่ปุ่น 3 คน มาสอนวาดเขียน เย็บปักถักร้อยและประดิษฐ์ดอกไม้ นับเป็นโรงเรียนราษฎร์โรงเรียนแรกที่สอนวิชาการช่างสตรีแบบต่างประเทศ ปรากฏว่า นักเรียนที่จบหลักสูตรจากโรงเรียนการช่างราชินีได้ออกไปเป็นครูการช่างตามโรงเรียนต่าง ๆ จำนวนมาก ¹

ในสมัยแรกนั้นโรงเรียนราษฎร์อาชีวศึกษาได้ขยายตัวอย่างมาก ส่วนใหญ่รัฐบาลจัดเองทั้งสิ้น จนในปีพุทธศักราช 2484 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายให้โรงเรียนราษฎร์แบ่งเบาภาระการจัดมัธยมศึกษาสามัญ เพื่อรัฐบาลจะได้ทุ่มเทงบประมาณในด้านการประถมศึกษาและอาชีวศึกษา จากนโยบายดังกล่าวได้มีผลให้กิจการโรงเรียนราษฎร์อื่น ๆ ขยายตัวอย่างกว้างขวาง โรงเรียนราษฎร์ได้สอนประเภทอาชีวศึกษาอยู่บ้าง ส่วนใหญ่เป็นวิชาที่สอนในหลักสูตรระยะสั้น เช่น ช่างแกนนำพิกา ช่างวิทยุโทรทัศน์ ตัดผม ตัดเสื้อ เสริมสวย พิมพ์ดีดไทย - อังกฤษ ช่างก่อสร้าง ช่างไม้ ช่างแกะรถยนต์ ช่างเชื่อมเครื่องยนต์ ตัดผม ช่างไฟฟ้า ชวลเลขและช่างพิมพ์ เป็นต้น

¹ วรวิทย์ วศิณสรการ, การศึกษาของไทยฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2516), หน้า 207.

โรงเรียนราษฎรอาชีวศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เริ่มมีเป็นครั้งแรกที่สี่พระยา โรงเรียนที่เปิดคือโรงเรียนนวมวิทย์ศึกษาพาณิชย์ เมื่อ พ.ศ. 2503 และต่อมาก็ได้มีการเปิดเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เมื่อมีการสอนชั้นทั่วประเทศ โรงเรียนเหล่านี้ก็ส่งนักเรียนเข้าสมทบสอบกับโรงเรียนอาชีวศึกษาของรัฐบาล วิชาที่สอนได้แก่ช่างอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม จนในปัจจุบันโรงเรียนอาชีวศึกษาที่เปิดสอนในหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยใช้หลักสูตรของกรมอาชีวศึกษา ได้เปิดสอนใน 5 ประเภทวิชา คือ เกษตรกรรม คหกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและศิลปหัตถกรรม

2. องค์การบริหาร อำนาจหน้าที่และนโยบายการศึกษาเอกชน

2.1 การบริหารงานควบคุมโรงเรียนราษฎรสังกัดกองสามัญศึกษา กรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับโรงเรียนราษฎรในปี พ.ศ. 2482 งานโรงเรียนราษฎรได้โอนมาอยู่ในกรมสามัญศึกษาปี พ.ศ. 2495 จึงได้เปลี่ยนชื่อกรมสามัญเป็นวิสามัญศึกษา และในปี 2515 จากประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 จึงได้ยกฐานะจากกองโรงเรียนราษฎร เป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร พ.ศ. 2497 และพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ได้กำหนด "คณะกรรมการการศึกษาเอกชน" ไว้ประกอบด้วย

1) ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	ประธานกรรมการ
2) อธิบดีกรมสามัญศึกษา	รองประธานกรรมการ
3) อธิบดีกรมการฝึกหัดครู	กรรมการ
4) อธิบดีกรมวิชาการ	กรรมการ
5) อธิบดีกรมอาชีวศึกษา	กรรมการ

6) เลขานุการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	กรรมการ
7) เลขานุการคุรุสภา	กรรมการ
8) ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 - 5 คน	กรรมการ
9) เลขานุการคณะกรรมการการศึกษา เอกชน	กรรมการและเลขานุการ

2.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษา เอกชนตามที่ระบุไว้ในกฎหมายมีดังต่อไปนี้

มาตรา 47 ทวิ วรรคสอง ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 และพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้มีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชนทำหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษา เอกชน ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายและเพื่อปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน มีอำนาจและหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยทั่วไป ดังนี้ คือ

- (1) ควบคุมการศึกษา เอกชนทุกระดับทุกประเภท
- (2) ส่งเสริมสถานศึกษา เอกชนทุกระดับทุกประเภท
- (3) ให้บริการแก่สถานศึกษา ครูและนักเรียนตามที่กฎหมายกำหนด
- (4) ประสานงานร่วมกับส่วนราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน "วารสารการศึกษาเอกชน ฉบับคู่มือโรงเรียนราษฎร์" หน้า 27.

มาตรา 47 ตรี

- (1) เสนอความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาของโรงเรียนและการจัดทำโครงการส่งเสริมการศึกษาของโรงเรียนต่อรัฐมนตรี
- (2) ให้ความเห็นแก่รัฐมนตรีในการออกกฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ หรือเงื่อนไขเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
- (3) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการประสานงานการศึกษากับส่วนราชการอื่นเพื่อประโยชน์ในการควบคุมและส่งเสริมกิจการโรงเรียน
- (4) ปฏิบัติการอื่นใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษา เอกชน

2.3 นโยบายการศึกษา เอกชน

รัฐบาลสมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้มีนโยบายที่จะปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา เอกชนทุกระดับ ทุกประเภท และส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา อาชีวศึกษาและการศึกษานอกโรงเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งจะส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาของ เอกชนให้จัดการอุดมศึกษาอย่างกว้างขวางและมีคุณภาพทัดเทียมกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ นับว่านโยบายของรัฐบาลคณะนี้ให้ความสนใจแก่เอกชนในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยเฉพาะการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา

รัฐบาลสมัยพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้แถลงนโยบาย (พ.ศ. 2523) กังนี้ การอาชีวศึกษาจะพัฒนารูปแบบและจัดระบบการประสานงานของสถาบันอาชีวศึกษาต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนให้สอดคล้องกับความต้องการของภาครัฐบาลและภาคเอกชน จะให้

ความช่วยเหลือทางด้านการเงินเพื่อให้โรงเรียนราษฎร์มีคุณภาพและมีมาตรฐานดี¹

และตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 5 (2525 - 2529) ได้กำหนดนโยบายการศึกษา เอกชนไว้ดังนี้

นโยบายส่วนรวม มุ่งส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน โดยให้เอกชนร่วมกันรับภาระแทนรัฐได้ภายในขอบเขตและสัดส่วนที่รัฐกำหนดและมุ่งปรับปรุงระบบและวิธีการส่งเสริมสถานศึกษาเอกชนเพื่อปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาให้ดีขึ้น

ในมัธยมปลายสายอาชีพ ในปีแรกของแผนเป้าหมายจำนวนนักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. มี 372,000 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 470,000 คน หรือเพิ่มขึ้น 98,000 คน คิดเป็นร้อยละ 66. ต่อปี การเพิ่มของจำนวนนักเรียนอาชีวศึกษาในระดับนี้ส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มในภาคเอกชนประมาณร้อยละ 9 ต่อปี ส่วนในภาครัฐบาลเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 3 ต่อปี ซึ่งในปีแรกของแผน สัดส่วนนักเรียนในภาครัฐบาลต่อเอกชนเป็น 49 : 51 และเปลี่ยนเป็น 44 : 56 ในปีสุดท้ายของแผน .

งานนิเทศการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนนั้น ปฏิบัติหน้าที่โดยนักวิชาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน ซึ่งมีลักษณะงานดังนี้

มาตรฐานกำหนดตำแหน่งของนักวิชาการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน)

ลักษณะงานโดยทั่ว ๆ ไป สายงานนี้คลุมถึงตำแหน่งต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานทางวิชาการ ซึ่งมีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการวิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาหลักสูตรแบบเรียนทุกระดับ

¹ สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย "นโยบายทางการศึกษาของ 43 รัฐบาล", ศึกษานุกรม หน้า 96 - 101.

ที่อยู่ในความควบคุมของทางราชการ ปรับปรุงมาตรฐานของสถานศึกษา การแนะแนว การศึกษาและอาชีพ การจัดและควบคุมพิพัตต์การศึกษา การบริการและส่งเสริมการศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา การจัดและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติทางการศึกษา การวางแผนการศึกษา การวิจัยทางการศึกษา การส่งเสริมและเผยแพร่การศึกษา เป็นต้น และยังมีหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง¹

3. แนวทางนิเทศการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน

3.1 การจัดการนิเทศการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน ²

การจัดการนิเทศการศึกษา โรงเรียนเอกชน เป็นหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชนโดยตรง ดังปรากฏในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษา เอกชน ข้อ (1) และ (3) คือ

(1) เสนอความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาของ โรงเรียนและการจัดทำโครงการ ส่งเสริมการศึกษาของ โรงเรียนต่อรัฐมนตรี

¹คณะนิติบัญญัติฯ สาขานิติศาสตร์ และพัฒนาหลักสูตร, รายงาน การสัมมนา เรื่องการนิเทศการศึกษากับการประถมศึกษาของไทยในปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524), หน้า 29.

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน "วารสารการศึกษาเอกชน ฉบับคู่มือ โรงเรียนราษฎร์" หน้า 27.

(3) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการประสานงานการศึกษา กับส่วนราชการอื่น เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและส่งเสริมกิจการของโรงเรียน และโดยพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 และพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชนไว้ดังนี้

1. ควบคุมสถานศึกษา เอกชนทุกระดับทุกประเภท
2. ส่งเสริมสถานศึกษา เอกชนทุกระดับทุกประเภท
3. ให้บริการแก่สถานศึกษา ครูและนักเรียนตามที่กำหนด
4. ประสานงานร่วมกับส่วนราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชนได้กำหนดงานนิเทศการศึกษาไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 ไว้ดังนี้

งานนิเทศการศึกษา

หน้าที่และการรับผิดชอบ

1. เสนอแนะและให้การปรึกษากันงานด้านวิชาการแก่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน
2. ส่งเสริมมาตรฐานทางด้านการวิชาการของ โรงเรียนราษฎร์ตั้งแต่ระดับ การศึกษา ก่อนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจนถึง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งประเภทสามัญและอาชีพ ตลอดจนการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน เพื่อให้งานด้าน วิชาการมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพทั้งในด้านการบริหาร โรงเรียน สื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยีทางการศึกษา การประชุมอบรมสัมมนา ครูและผู้บริหาร โรงเรียนราษฎร์ และการประเมินผลทางด้านการ

3. ให้อธิบายและ การปรึกษาหารือ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา งานนิเทศการศึกษาแบ่งงานออกเป็น 6 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายบริหารทั่วไป
2. ฝ่ายอนุบาลศึกษา
3. ฝ่ายประถมศึกษา
4. ฝ่ายมัธยมศึกษา
5. ฝ่ายอาชีวศึกษาและการศึกษาพิเศษ
6. ฝ่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียน ¹

3.2 ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

จากแผนพัฒนาการศึกษาตามแผนการศึกษา ระยะที่ 5 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน ได้แสดงให้เห็นว่าสิ่งสำคัญในการที่จะช่วยส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา เอกชนให้มีมาตรฐานเท่าเทียมกับ โรงเรียนรัฐบาลได้ก็คือ การนิเทศการศึกษา ดังที่ได้ปรากฏในยุทธศาสตร์ดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชนดังนี้

1. ปรับปรุงระบบงาน
2. ปรับปรุงอัตรากำลังให้เพียงพอทั้งค่านับปริมาณและคุณภาพ
3. พัฒนาคณาจารย์และครูโรงเรียนราษฎร์

---

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน, ฝ่ายแผนงาน, แผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 5 (2525 - 2529), (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน, 2524), หน้า 77.

4. ปรับปรุงและขยายสำนักงานฯ ให้เพียงพอกับปริมาณของเจ้าหน้าที่
5. ปรับปรุงระเบียบข้อบังคับและกำหนดแนวปฏิบัติให้เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายและสถานการณ์
6. ปรับปรุงองค์กรบริหารภายในสถานศึกษา
7. ชักชวนความเข้าใจกับครูและผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์
8. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการเรียนการสอน (การนิเทศและประเมินมาตรฐานโรงเรียน)
9. ช่วยเหลือโรงเรียนด้วยสื่อการเรียนการสอน
10. กำหนดแนวทางการจัดโรงเรียนราษฎร์การกุศล
11. จัดทำแผนที่ตั้งโรงเรียน (School Mapping)
12. ปรับปรุงงานกองทุนสงเคราะห์
13. ส่งเสริมให้โรงเรียนราษฎร์ จัดสวัสดิภาพและสวัสดิการให้แก่ครูให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
14. สนับสนุนครูโดยการส่งครูศึกษาต่อ
15. จัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติ
16. การประชาสัมพันธ์
17. ระดมทุนและทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาเพื่อพัฒนาการศึกษา¹

4. การนิเทศการศึกษา

4.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา

นักการศึกษาได้ให้ทัศนะหรือข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของการนิเทศการศึกษา

---

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, ฝ่ายแผนงาน, แผนพัฒนาการศึกษา ระยะเวลาที่ 5 (2525 – 2529), หน้า 14.

ไว้หลายรูปแบบ ซึ่งพอจะสรุปสาระสำคัญได้โดยลำดับดังนี้

ฮาโรลด์ พี อัดัมส์ และ แฟรงค์ จี คิกกี (Harold P. Adams and Frank G. Dickey) ได้กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษา เป็นบริการที่เกี่ยวกับการสอนและการปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น¹ และการนิเทศการศึกษาคือการสร้างสรรค์และการให้อิสระเสรีแก่ครูในการปฏิบัติงาน โดยมีการวางแผนโปรแกรมไว้อย่างดีในการปรับปรุงการสอน²

โทมัส เอช บิ๊ก และ โจเซฟ จัสแมน (Thomas H. Briggs and Joseph Justman) ให้ความหมายว่า "การนิเทศการศึกษา ก็คือการประสานงานของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อกระตุ้นให้กำลังใจและชี้แนวทางให้ครูมีความเจริญงอกงามในอาชีพ"³

วิลเลียม เอช เบอร์ตัน และ ลีโอ เจ บรูคเนอร์ (William H. Bertan and Leo J. Brueckner) ได้ให้ข้อคิดว่า "การนิเทศการศึกษา คือเทคนิคของผู้เชี่ยวชาญในอันที่จะให้บริการเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยอาศัยความร่วมมือกัน

---

¹ Harold P. Adams, and Frank G. Dickey, Basic Principles of Supervision (New York : American Book Co., 1953), p. 5.

² Harold P. Adams, and Frank G. Dickey, Principle of Supervision (New Delhi : Eurasia Publishing House, 1966), p.3.

³ Thomas H. Briggs and Joseph Justman, Improving Instructive Through Supervision (New York : Mcmillan Co., 1954), p.4.

ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่าย ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและ
พัฒนาการแก่เด็ก¹

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good) ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษามากที่สุด
คนหนึ่งได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาในแง่ของการให้ความช่วยเหลือและแนะนำ
ไว้ว่า การนิเทศการศึกษา คือความพยายามทุกชนิดของเจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษาในการ
แนะนำครู หรือบุคคลอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาให้รู้จักวิธีการปรับปรุงงานสอน ช่วย
ให้เกิดความเจริญงอกงามทางวิชาชีพทางการศึกษา ช่วยในการพัฒนาครู ช่วยในการเลือก
และปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยปรับปรุงวัสดุและเนื้อหาการสอน ปรับปรุง
วิธีสอนและช่วยปรับปรุงการประเมินผลการสอน²

เบน เอ็ม แฮร์ริส (Ben M. Harris) ได้กล่าวถึงความหมายของการนิเทศ
การศึกษาโดยเห็นว่าเป็นหน้าที่ของบริหารการศึกษาว่า "การนิเทศการศึกษา หมายถึง
สิ่งที่บุคลากรในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการ
ดำเนินงาน หรือเปลี่ยนแปลงทางปฏิบัติงานของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพในค่าน
ความพร้อมเป็นสำคัญ³ นอกจากนี้ เบน เอ็ม แฮร์ริส แล้ว เกร็น จี อาย และ ลานอร์
เอ เนทแอร์ ยังให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนว่า "การนิเทศการศึกษาเป็น

¹ William H. Burton and Leo J. Brueckner, Supervision : A Social Process, 3 d ed. (New York : Appleton Century Company, 1955), p.11.

² Carter V. Gook. Dictionary of Education (New York :
Mc Graw - hill Book Company, 1959) p. 539.

³ Ben M. Harris, Supervisory Behavior in Education (Englewood
Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1963), p.19.

ส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการให้บริการทางการศึกษา เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามความคาดหวัง¹

รอส แอด นีกเคย์ และอีวานส์ (Ross L. Neagley and Evans) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "การนิเทศการศึกษา คือความช่วยเหลือในการกำหนดสภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้นและสรุปว่า การนิเทศการศึกษาในโรงเรียนสมัยใหม่ คือการกระทำที่เป็นประชาธิปไตยมุ่งให้เกิดผลบวกที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการสอนในชั้นเรียน"²

คิมบอลล์ ไวส์ (Kimball Wiles) และ วิลลาร์ด เอส เอลสบรี (Willard S. Elsbree) ได้ให้ความหมายของการนิเทศศึกษาคลายคลึงกัน โดยไวส์เห็นว่า "การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยเหลือให้การเรียนการสอนพัฒนาไปในแนวทางที่ดี"³

ส่วนเอลสบรี เห็นว่า การนิเทศการศึกษา คือกระบวนการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น⁴

¹ Glen G. Eye and Lanare A Netzer, Supervision of Instruction A Phase of Administration (New York : Harper and Row, Publisher, 1965), p.12.

² Ross Neagley and N. Evans, Handbook for Effective Supervision of Instruction (New Jersey : Prentice - Hall 1964) p.2

³ Kimball Wiles, Supervision for Better School, 3 d ed. (New Jersey : Prentice Hall, 1967), p.10.

⁴ Willard S. Elsbree et al., Elementary School Administration and Supervision, 3 d ed. (New York: American Book Co, 1965), p. 139.

ในประเทศไทยนั้น นักการศึกษาของไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของการนิเทศการศึกษามาเป็นเวลานานแล้ว เช่น สาโรช บัวศรี ให้ความเห็นว่า การนิเทศการศึกษา คือการช่วยเหลือดูแลและตรวจตราแนะนำ การสนับสนุน ส่งเสริมและเกื้อกูล เพื่อให้งาน วิชาการและธุรการในโรงเรียนหรือแต่ละสายงานได้เกิดผลดี โดยการแนะนำและช่วยเหลือ อย่างเปิดเผย¹

ส่วนรองรัตน์ อิศรภักดี ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือการบริหาร เพื่อนำทาง ในการปรับปรุงสภาพการเรียน เป็นกระบวนการซึ่งจะต้องกระทำด้วยความร่วมมือ เพื่อ แสวงหาและนำวัสดุและบุคคลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษามาให้สัมฤทธิ์ผลมากที่สุดแก่ทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องในโครงการของการศึกษา²

และสลวย โรจนสีโรช ได้ให้ความหมายการนิเทศศึกษาค้นโรงเรียนราษฎร์ว่า การนิเทศการศึกษา คือกิจกรรมที่ทำโดยทุกวิถีทางเพื่อทำให้เกิดพัฒนาการแก่ครูและแก่เด็ก ในมโนภาพ และในค่านิยมสร้างสรรค์เพื่อจะนำไปสู่วัตถุประสงค์ของการศึกษาพอควรแก่ เอกัตภาพเพื่อเป็นผล เมื่ออยู่ร่วมกับบุคคลอื่นและทำงานร่วมกันอย่างปกติสุขและได้รับความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพให้เป็นที่พอใจแก่ตนเองและประเทศชาติ³

¹ สาโรช บัวศรี, แนวคิดในการบริหารการศึกษา, (พระนคร : โรงพิมพ์ มงคลการพิมพ์, 2504), หน้า 68.

² รองรัตน์ อิศรภักดี, หลักมูลฐานในการนิเทศการศึกษา, (ธนบุรี : โรงพิมพ์ บรรหาร, 2505), หน้า 1.

³ สลวย โรจนสีโรช, "การนิเทศการศึกษาแก่โรงเรียนราษฎร์" ในการ ประถมนิเทศศึกษานิเทศก์ใหม่ 2505 หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา, ผู้รวบรวม. (พระนคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2506), หน้า 127.

ส่วน ประชุมสุข อาชวอรุณ ให้ความหมายการนิเทศการศึกษาว่า หมายถึง การกระทำซึ่ง เกิดจากกริยาหลายอย่างรวมเข้าด้วยกัน คือ ช่วยให้การปรึกษา ผักผัน เตรียมงาน ควบคุม ให้บริการ สนับสนุน ช่วยเหลือทางวิชาการ ร่วมรับผิดชอบ นำประสาน จัดการ ¹

สาย ภาณุรัตน์ ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษาคือความพยายาม อย่างใดอย่างหนึ่งในหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษามีคุณภาพทั้งด้านการเรียน และการสอน ² เช่นเดียวกับ พันัส หันนาคินทร์ ได้มองเห็นความหมายของการนิเทศการศึกษา ว่าการนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การปรับปรุง ส่งเสริมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การนิเทศมิใช่เป็นการบังคับหรือจับผิด แต่เป็นการช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน ³

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการนิเทศ การศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาครู เด็ก และการเรียนการสอนโดยตรง เพื่อให้เกิดความ เจริญก้าวหน้าในการศึกษาทุกวิถีทาง

¹ ประชุมสุข อาชวอรุณ, "ปรัชญาอันเป็นรากฐานของการนิเทศการศึกษา" เอกสารคำบรรยายการประถมนิเทศ ศึกษาในเทศก์ใหม่ 2504, (พระนคร : โรงพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์, 2506), หน้า 31.

² สาย ภาณุรัตน์, "การนิเทศการศึกษาคืออะไร", คู่มือนิเทศการศึกษา 2508 (กรุงเทพมหานคร : แผนกการพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2511), หน้า 11.

³ พันัส หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน พิมพ์ครั้งที่ 3 (พระนคร : โรงพิมพ์พัฒนาพาณิชย์, 2513), หน้า 148.

4.2 หลักการนิเทศการศึกษา

เนื่องจากการนิเทศการศึกษามีความหมายสูงสุดในการจัดการศึกษา ดังที่ได้มีนักการศึกษากล่าวไว้ต่าง ๆ ข้างต้นแล้วนั้น การปฏิบัติการณ์ิเทศการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีหลักการ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติ นักการศึกษาหลายคนได้เสนอหลักการนิเทศการศึกษาไว้ ดังจะนำมาพอเป็นหลักการสังเขป ดังต่อไปนี้

โทมัส เฮนรี บริกส์ และ โจเซฟ จัสต์แมน เสนอหลักการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

การนิเทศการศึกษาคควรเป็นทาง เสริมสร้างและสร้างสรรค์ โดยใช้วิธีการแบบประชาธิปไตย ซึ่งควรตั้งอยู่บนหลักการแห่งเหตุผล การนิเทศการศึกษาคควรจะหาทางส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของครูตามความสามารถของแต่ละบุคคลให้ดีที่สุด มุ่งกันสวัสดิการครูและความสัมพันธ์ของหมู่คณะ โดยเริ่มต้นจากสภาพที่เป็นอยู่และทำให้ดีขึ้นทีละน้อย และเป็นไปเรื่อย ๆ การนิเทศการศึกษาคควรมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและสามารถประเมินผลได้ วิธีปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมายควรรู้จักวิธีง่าย ๆ ไม่มีพิธีรีตองเกินไป เรื่องที่จะนิเทศควร เน้นการพัฒนาวิชาชีพ คือการสอนและควรให้เด็กได้รับประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้มากที่สุด¹

ผู้ที่เห็นคล้ายคลึงกับ โทมัส เฮนรี บริกส์ และ โจเซฟ จัสต์แมน คือ วิลเลียม เอช เบอร์ตัน และ ลีโอ เจ บรูคเนอร์ (William H. Burton and J. Brueckner) ทั้งสองได้เสนอหลักการว่า

---

¹ Thomas Henry Briggs and Joseph Justman, Improving Instruction Through Supervision (New York : Mc. Millan Company, 1952) pp. 130 - 141.

1. การนิเทศการศึกษาควรมีความถูกต้องตามหลักวิชา (Theoretically Sound) คือเป็นไปตามกานนิยม ความเป็นจริง กฎเกณฑ์ ควรมีวิวัฒนาการทั้งทางค่าน เครื่องมือและกลวิธี โดยมีจุดมุ่งหมายและนโยบายที่แน่นอน

2. การนิเทศการศึกษาคือจะเป็นวิทยาศาสตร์ (Scientific) คือเป็นไปอย่างวินัย เป็นระเบียบในกระบวนการทำงาน มีการรวบรวมและสรุปผลจากข้อมูลอย่างถูกต้องเชื่อถือได้

3. การนิเทศการศึกษาคือเป็นประชาธิปไตย (Democratic) คือเคารพในตัวของบุคคล คำนี้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้มีการร่วมมือใช้อำนาจน้อยที่สุด

4. การนิเทศการศึกษาคือจะเป็นการสร้างสรรค์ (Creative) คือแสวงหาความสามารถพิเศษของแต่ละบุคคล ส่งเสริมให้แสดงออกและพัฒนาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงานใหม่มากที่สุด¹

ผู้ที่เสนอความคิดเห็นค่านหลักการนิเทศการศึกษ่อีก 2 ท่าน ซึ่งให้หลักการที่สำคัญยิ่งในการปฏิบัติการนิเทศการศึกษา คือ ฮาโรลด์ พี. อคัมส์ และ แฟรงค์ จี. คิกกี ได้เสนอหลักการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้ คือ

1. การนิเทศการศึกษา เป็นการช่วยให้ครูรู้จักคิดค้นหาวิธีการทำงานด้วยตนเองอย่างมีอิสระ ผู้นิเทศไม่ควรกำหนดให้ครูทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งและไม่จำเป็นต้องช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ดังนั้นในการนิเทศควรมุ่งให้ครูคิดทำงานและตัดสินใจด้วยตนเองได้

¹ William H. Burton and Leo J. Brueckner, Supervision A Social Process (New York : Appleton - Century Company, 1955), pp. 71 - 72.

2. การนิเทศการศึกษา เป็นการช่วยให้ครูรู้จักวิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง มุ่งให้ครูเรียนรู้ว่าอะไร เป็นปัญหาที่กำลังประสบอยู่และหาวิธีแก้ไขอย่างไร การช่วยให้ครูรู้จักแยกวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ใต้นั้น จะเป็นแนวไปสู่การแก้ปัญหาได้ตรงจุดยิ่งขึ้น

3. การนิเทศการศึกษาจะต้องช่วยให้ครูเกิดความรู้สึกมั่นคงและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ทั้งนี้ ต้องอาศัยการให้กำลังใจครู ต้องการให้ผู้น้อยยอมรับ ต้องการความปลอดภัย ต้องการงานที่ตนพอใจ การทำให้ครูรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญที่ทำให้ครูเกิดความมั่นใจในการแก้ปัญหาด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น

4. การนิเทศการศึกษาจะต้องช่วยให้ครูคุ้นเคยรู้จักแหล่งวิชาการและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการสอนได้ แหล่งวิชาการ วัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียนมีคุณค่าต่อการเรียนการสอน ควรเสนอแนะให้ครูนำมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด

5. การนิเทศการศึกษาจะต้องช่วย เผยแพร่กิจการความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนให้ประชาชนทราบและเข้าใจ โรงเรียนจะต้องอาศัยแรงสนับสนุนและความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่น ผู้นิเทศต้องทำหน้าที่เป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบความเคลื่อนไหวของโรงเรียนโดยทั่วกัน

6. การนิเทศการศึกษาจะต้องช่วยให้ครู เข้าใจแนวปรัชญาการศึกษาที่ถูกต้อง ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาจะต้อง เข้าใจจุดมุ่งหมายตรงกัน แต่ครูย่อมมีอิสระในการคิดหาวิธีการ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายด้วยวิธีของตนเอง ถิ่นกานิเทศควรรู้ภาษาหาง่าย ๆ แนะนำให้ครู เข้าใจแนวปรัชญาการศึกษาของ โรงเรียนจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม¹

¹ Adams and Dickey, Basic Principle of Supervisions, pp. 22-23.

การนิเทศการศึกษาควรจะเกิดจากความต้องการของผู้ได้รับการนิเทศนั้น เจน ฟรานเซท (Jane Franseth) ได้เสนอหลักการดังกล่าว ดังนี้

1. การนิเทศจะให้ผลอย่างเต็มที่ในการปรับปรุงการเรียนการสอนก็ต่อเมื่อการนิเทศนั้นได้ให้ความสำคัญแก่วิธีการและเป้าหมายอย่างมีเหตุผล และตั้งอยู่บนจุดมุ่งหมายแน่นอน โดยคณะครูและผู้นิเทศได้ผลการตกลงร่วมกัน
2. การนิเทศการศึกษาจะมีความหมายสำหรับครูก็ต่อเมื่อการนิเทศนั้นแสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อผู้รับการนิเทศโดยตรง นั่นคือจะต้องให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาว่าจะให้ศึกษานิเทศก์ช่วยเหลือในเรื่องใด จึงจะเป็นที่ต้องการของเขา
3. การนิเทศการศึกษาที่จะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ยี่ว้ยและการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในการช่วยเหลือครูและจะต้องทำให้ครูรู้สึกว่าจะให้เขาพบวิธีที่ดีกว่า โดยการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
4. การนิเทศการศึกษาจะให้ผลควรจะใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาและช่วยให้ผู้ร่วมงานได้ศึกษาปัญหาตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเสียก่อน¹

การนิเทศการศึกษาจะไม่ได้ผลหากขาดการยอมรับซึ่งกันและกัน รวมทั้งการสนับสนุนจากผู้บริหาร ผู้เสนอหลักการนี้คือ เฟรด ซี เอเยอร์ ซึ่งได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการนำหลักการไปใช้ คือ

¹ Jane Franseth, Supervision as Leadership (New York : Row Peterson, 1961), pp. 23 - 28.

1. ภาวะเพาะนิสัยของแต่ละบุคคล (Personal Ideosyncrasis) ซึ่งได้แก่ทัศนคติ ความสามารถ ความต้องการ ฯลฯ ของแต่ละบุคคล ทั้งค่านิยมและคุณลักษณะที่แตกต่างมีวิธีการเพาะนิสัยเฉพาะของตนเอง บุคคลหนึ่งอาจยอมรับหลักการอย่างหนึ่ง ขณะเดียวกันก็ปฏิเสธหลักการอื่น ๆ ดังนั้นความสำเร็จของยูนิเทคจึงมิได้ขึ้นอยู่กับบริการแต่เพียงอย่างเดียว แต่ความเข้าใจถึงแรงขับของมนุษย์และลักษณะนิสัยของเขา เป็นสิ่งที่จำเป็นมาก

2. นโยบายการบริหาร (Administration Policy) มีอิทธิพลมากต่อจุดมุ่งหมาย ขอบข่ายและวิธีในการนิเทศการศึกษา หลักแห่งการนิเทศจะไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เท่าที่ควร หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร นโยบายการบริหารซึ่งอาจเป็นแบบเข้มงวด หรือปล่อยตามสบาย เผด็จการหรือประชาธิปไตยล้วนย่อมมีผลกระทบต่อระบบงานนิเทศ ซึ่งบางครั้งอาจมีสิ่งขัดแย้งกับหลักการนิเทศการศึกษาไม่น้อย¹

ในแง่ของหลักการนิเทศการศึกษา ซึ่งคำนึงถึงหลักการบริหารอันประกอบด้วยบุคคลและนโยบายนั้น

เกลน จี อาย และคณะ (Glen G. Eye, Lenore A. Netzer and Robert D. Krcy) ได้ให้ความเห็นว่า หลักการนิเทศการศึกษาควรยึดหลัก 3 ประการ คือ

1. เคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
2. กำหนดหน้าที่ที่ต่องานสำหรับแต่ละบุคคลไว้แน่นอน ชัดเจน

¹ Fred C. Ayer, Fundamental of Instructional Supervision

(New York: Harper and Brothers Publishers, 1954), pp. 46 - 48.

3. คำนึงถึงความพอใจของแต่ละบุคคลในการแบ่งงานหรือมอบหมายหน้าที่
ใหญ่ 1

4.2 กระบวนการในการนิเทศการศึกษา

การดำเนินงานทุกประเภท ย่อมต้องมีขั้นตอนของการทำงาน ซึ่งแตกต่างกันไปตามชนิดของงาน กระบวนการในการทำงานที่จำเป็นต้องมีระเบียบแบบแผน การนิเทศการศึกษาเป็นงานซึ่งละเอียดอ่อนลึกซึ้ง จำเป็นต้องมีการดำเนินงานซึ่งต่อเนื่องกันอย่างมีเป้าหมายและวิธีการพร้อมทั้งมีเหตุผลและเป็นไปได้ กระบวนการนิเทศที่ดี จะช่วยให้งานสำเร็จลงอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกระบวนการนิเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการบริหารงานประเภทหนึ่ง คือการบริหารงานวิชาการ จึงอาจนำหลักการของการบริหารการศึกษามาใช้ ดังที่ ลูเชอร์ กูลิค ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารการศึกษาว่า "กระบวนการบริหารการศึกษาคควรประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้ คือ

ก. การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดความมุ่งหมายขอบข่ายของงานแนวทางที่ปฏิบัติงานไว้อย่างกว้าง ๆ ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติงาน

¹ Glen G. Eye, Lenore A Netzer and Robert D. Krey, Supervision of Instruction 2nd ed. (New York : Harper and Row Publisher, 1971), p. 52.

ข. การจัดระเบียบงาน (Organizing) หมายถึงการจัดโครงสร้างของ
การบริหาร กำหนดอำนาจหน้าที่ แบ่งงานรวมทั้งกำหนดวิธีการติดต่อสัมพันธ์กันไว้ชัดเจน

ค. การจัดหา (Staffing) หมายถึงการกำหนดคนและคัดเลือกบุคคลากร
มาใช้ในการทำงาน (Selecting people)

ง. การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) คือให้ควบคุมงาน อำนวยการหรือ
การบังคับบัญชา

จ. การประสานงาน (Coordinating) เป็นการประสานงานเพื่อสร้างความ
เข้าใจในการทำงานร่วมกัน จัดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนกัน

ฉ. การรายงาน (Reporting) เป็นการรายงานการปฏิบัติงานให้เกี่ยวข้อง
เป็นระยะ ๆ ทราบ เพื่อการปรับปรุง

ช. การงบประมาณ (Budgeting) คือการจัดทำงบประมาณ การจัดและ
ควบคุมการใช้จ่ายเงินโดยรวมและรัดกุม ¹

กระบวนการในการนิเทศการศึกษา ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันอยู่ คือกระบวนการนิเทศ
การศึกษาของ เบน แฮริส (Ben M. Harris) หรือที่เรียกว่า Harris's Polca
ซึ่งมีขั้นตอนอยู่ 5 ขั้นตอน คือ

ก. กระบวนการวางแผน (Planning Process) การดำเนินงานทุกชนิด
ต้องประกอบด้วยกระบวนการวางแผน ซึ่งจะเป็นกระบวนการอันคับแค้นแรกของนักบริหาร การวางแผน
ประกอบด้วย

---

¹ Luther Gulick, Notes on The Theory of Organization (New York :
Institute of Public Administer, Columbia University), p. 13.

- การคิดวางแผน (Thinking)
- การกำหนดวัตถุประสงค์ (Determination Objections)
- การหาวิธีดำเนินการ (Developing Procedure)
- การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติ (Scheduling)
- การคาดคะเนผลที่จะเกิด (Forecasting)
- การวางโครงการ (Programming)

ข. กระบวนการจัดระเบียบงาน (Organizing Process) ซึ่งประกอบด้วย

- การกำหนดมาตรฐานของงาน (Establishing Standard)
- การรวบรวมแสวงหาทรัพยากรทั้งด้านวัสดุและกำลังคน (Resource allocation)
- การสร้างความสัมพันธ์ของงาน (Establishing Function)
- การมอบหมายงาน (Delegation)
- การเขียนโครงสร้างขององค์การ (Designing Organization Structure)
- การกำหนดนโยบายในการทำงาน (Developing Policies)

ค. กระบวนการนำ (Leading Process) ผู้ดำเนินกระบวนการนี้เทศ
การศึกษาจะต้องมีลักษณะงานของผู้นำ เพราะต้องอาศัยความร่วมมือและการปฏิบัติงาน
ให้ตรงกับนโยบายที่จะปฏิบัติ

กระบวนการนำประกอบด้วย

- การวินิจฉัยสั่งการ (Decision making)
- การคัดเลือกบุคคลากรให้ทำหน้าที่ (Selecting People)
- การกระตุ้นให้บุคคลากรทำงาน (Stimulating)

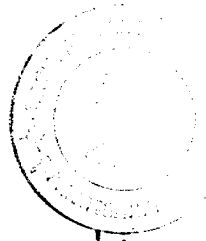
- การคิดริเริ่มในสิ่งใหม่ (Initiating)
- การสาธิตให้ดู (Demonstrating)
- การให้คำปรึกษา (Advising)
- การสื่อสารให้ทราบ (Communication)
- การสนับสนุนให้กำลังใจ (Encouraging)
- การให้คำแนะนำ (Suggesting)
- การแสวงหาวิธีการใหม่ (Innovating)
- การจูงใจ (Motivating)
- การอำนวยความสะดวก (Facilitating)
- การอธิบายโดยใช้ตัวอย่างหรือภาพประกอบ (Illustrating)

ง. กระบวนการควบคุมงาน (Controlling Process) เป็นการควบคุมงานไม่ให้เกิดความผิดพลาดและสนับสนุนให้งานเกิดผลดี การควบคุมงานประกอบด้วย

- การอำนวยความสะดวกหรือการบัญชางาน (Directing)
- การเร่งรัด (Expediting)
- การแก้ไขการกระทำผิด (Taking Corrective action)
- การไล่ออก (Dimissing people)
- การตักเตือน (Reprimanding)
- การวางกฎเกณฑ์ (Regulating)

จ. กระบวนการประเมินผล (Assessing Process) คือการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน การประเมินผลประกอบด้วย

- การพิจารณาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน (Judging Performance)
- การจัดการปฏิบัติงาน (Measuring performance)

- การทำการวิจัยค้นคว้าหรือหาวิธีการใหม่¹ (Researching)

สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา (The American Association of School Administrators) ได้เสนอกระบวนการบริหารที่เรียกว่า The AASA's PASCE Process โดยมีขั้นตอนดำเนินงานดังนี้

- ก. การวางแผน (planning) เป็นขั้นต้นของการบริหารของทั้งสองกระบวนการ คือ ของ เบ็น เอ็ม แฮร์ริส และ ลูเชอร์ กุลลิค
- ข. การจัดหาทรัพยากร (Allocating) เป็นการรวมขั้นตอนของการจัดหา (staffing) และการงบประมาณ (Budgeting) ของลูเชอร์ กุลลิค
- ค. การกระตุ้น (Stimulation) จัดอยู่ในกระบวนการนำ (Leading Process) ของกระบวนการนิเทศการศึกษาของ เบ็น เอ็ม แฮร์ริส และอยู่ในขั้นตอนควบคุมงาน (Controlling) ของเบ็น เอ็ม แฮร์ริส เช่นกัน
- ง. การประสานงาน (Coordinating) เป็นกระบวนการทำงานที่อยู่ในขั้นตอนการจัดระเบียบงาน (Organizing Process) ของ เบ็น เอ็ม แฮร์ริส และอยู่ในกระบวนการประสานงานของกุลลิคเช่นกัน
- จ. การประเมินผล (Evaluating) เป็นกระบวนการที่อยู่ในขั้นตอนการประเมินผล (Assessing) ของ เบ็น เอ็ม แฮร์ริส เช่นกัน เป็นการติดตามผลประเมินและรายงานผลเพื่อนำมาวางแผนในการปฏิบัติงานครั้งใหม่ต่อไป²

¹ Ben M. Harris, Supervisory Behavior in Education, pp. 14-15.

² American Association of School Administrators Staff Relations in School Administration, (Washington, D.C. : The Association, 1955), p.17

จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะกระบวนการของการนิเทศการศึกษาจะดำเนินไปในขั้นตอนใด จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยึดกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งในการดำเนินงาน ซึ่งส่วนใหญ่ คล้ายคลึงกันและสมควรที่จะได้พิจารณาขั้นตอนของกระบวนการให้รอบคอบเสียก่อน จึงจะนำไปใช้อย่างเหมาะสมกับงานนั้น ๆ ได้

4.3 เทคนิคที่ใช้ในการนิเทศการศึกษา

นอกจากกระบวนการการนิเทศการศึกษาแล้ว วิธีการที่จะดำเนินงานนิเทศ การศึกษาไปด้วยกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะขึ้นอยู่กับเทคนิควิธีต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นตัวทำให้ กระบวนการการนิเทศไปสู่จุดหมายปลายทางที่ประสงค์ได้

กรีน ไมเนอร์ (Gwynn Minor) ได้แบ่งเทคนิคการนิเทศออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การนิเทศเป็นกลุ่ม (Group Devices)

- ก. การตั้งกรรมการกลุ่มทำงาน (Committees)
- ข. การศึกษาวิชาการ (Course Work)
- ค. การจัดห้องปฏิบัติการหลักสูตร (Curriculum Laboratory)
- ง. การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip for Staff Personnel)
- จ. การฟังคำบรรยาย (Institutes and Lectures)
- ฉ. การอ่านเฉพาะเรื่อง (Directed Reading)
- ช. การสาธิตการสอน (Demonstration Teaching)
- ซ. การอภิปราย (Panel or Room Discussion)
- ณ. การจัดห้องสมุดวิชาชีพ (Professional Libraries)
- ญ. การจัดสมาคมทางวิชาชีพและการประชุมทางวิชาชีพ (Professional Organization and Meeting)

Organization and Meeting)

ฎ. การจัดให้ชาวสารการนิเทศ (Supervisory Bulletins)

ฉ. การประชุมและการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop or Group Conferences)

2. การนิเทศเป็นรายบุคคล (Individual Device) การนิเทศเป็นรายบุคคลนั้นมีเทคนิคหลายประการดังนี้

ก. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน (Classroom Observation)

ข. การทดลองในห้องเรียน (Classroom Experimentation)

ค. การปรึกษาหารือ (The Conference of Interview)

ง. การพาคูไปเยี่ยมเยือนและสังเกตการสอน (Intervisitation and Observation)

ฉ. การเลือกวัสดุอุปกรณ์สำหรับสอน (Selected of Materials for Teaching)

ช. การประเมินตนเอง¹ (Self - Evaluation)

บาร์, เบอร์ตัน และบรูคเนอร์ (Bar, Burton and Bruckner) ได้เสนอเทคนิคการนิเทศการศึกษาไว้อย่างกว้างขวาง ดังนี้

1. กลไกกลุ่ม (Group Devices)

ก. เทคนิคของลงมือทำ (Doing techniques)

1. การประชุมปฏิบัติการ (Work Shop)

2. การแต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ทำงาน (Committees)

¹ Gwym J. Minor, Theory and Practice of Supervision (New York: Dodd, Mead and Company, 1961), pp. 326 - 344.

ข. เทคนิคซึ่งต้องใช้การสื่อสารทางวาจา (Verbal Techniques)

1. การประชุมปฏิบัติการ (Staff Meeting)
2. การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม (Group Counseling)
3. การให้เข้าเรียนในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย (Course Work)
4. การให้เอกสารทางการศึกษา (Documentary Aids)
5. การกำหนดหนังสือเพื่ออ่าน (Directed Reading)

ค. เทคนิคที่จะต้องใช้การสังเกต

1. การสังเกต (Directed Observation)
2. การทัศนศึกษา (Field Trips)
3. การสัมมนา โดยการท่องเที่ยว (Travel Seminar)
4. การใช้สื่อทัศนภาพ (Audiovisual Aids)

2. กลไกการนิเทศเป็นรายบุคคล (Individual Devices)

ก. เทคนิคการมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการสอนทั้งหมด (Participation in The Total Teaching Act)

2. การแก้ปัญหาของแต่ละบุคคล (Individual Problem Solving)

ข. เทคนิคการใช้ภาษา

1. การปรึกษารือเป็นรายบุคคล (Individual Conferences)
2. การจัดให้มีการปรึกษารือเพื่อให้เกิดการปรับตัว (Adjustment)

ค. เทคนิคการสังเกต

1. การสังเกตโดยตรง (Directed Observation)

2. การเข้าเยี่ยมเยียนระหว่างกันและกัน¹ (Intervisitation)

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชำนาญ เงินทอง ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนราษฎร์ระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งงานเป็น 8 ด้าน คือ

1. งานพัฒนาจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย และนโยบายของโรงเรียน
2. งานสรรหา กัดเลือกและจัดวางตัวบุคคลากรในโรงเรียน
3. งานจัดสรร เวลาและสถานที่
4. งานจัดหาและจัดใช้วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่
5. งานจัดบริการส่งเสริมการเรียนการสอน
6. งานสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน
7. งานจัดโปรแกรมการอบรม
8. งานประเมินความต้องการของโรงเรียนและประเมินกระบวนการและผลผลิตของโรงเรียน

ได้สรุปปัญหาไว้หลายประการดังนี้

1. ครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไป ไม่มีเวลาพักผ่อนและไม่มีเวลาดูแลงานทางวิชาการ จำนวนนักเรียนต่อครูมากเกินไปไม่ได้รับการพัฒนาทางด้านวิชาการและมีค
- แบบเรียนเป็นหลักผู้ตร

---

¹ A.S. Barr, W. H. Burton and L.J. Brueckner, Supervision Democratic Leadership in Improvement of Learning (New York: Appleton-Centery - Crofts, 1947), p.17.

2. ครูมักลาออกบ่อย เกิดการขัดแย้งกันระหว่าง เจ้าของ ครูใหญ่และผู้จัดการ ทำให้ครูทำงานไม่เต็มที่ ผู้บริหารมองสภาพครูเป็นลูกจ้างคนงานมากกว่า เพื่อนร่วมงาน ซากการปรึกษาหารือ

3. ซากแคลงอุปการณาการสอน รวมทั้งบริเวณสนามและอาคารสถานที่

4. โครงสร้างซากรูปแบบ โดยอาจกล่าวได้ว่าเป็นแบบอัคราธิปไตยและ บิดแนวสายบังคับบัญชาอยู่ในเกณฑ์น้อย

ทั้งนี้ได้เสนอแนะว่า เพื่อให้การอบรมครูโรงเรียนราษฎรในทางวิชาการ อย่างกว้างขวางควรให้งบประมาณอุดหนุนต่อครูโรงเรียนราษฎรที่เข้ารับการอบรม เช่นเดียวกับที่ทางราชการได้ให้ครูโรงเรียนรัฐบาล เช่นเดียวกัน และควรพิจารณา ตำแหน่งผู้จัดการโรงเรียนให้รับผิดชอบทางธุรการและการเงินอย่าง เดียว ไม่ควรให้ ก้าวกายงานของครูใหญ่ในทางวิชาการและการปกครองครูและนักเรียนได้

ส่วนในข้อกระทงที่เกี่ยวกับศึกษานิเทศก์หรือเจ้าหน้าที่โรงเรียนราษฎรคอย ช่วยเหลือทางค่านกระบวนกรเรียนการสอนหรือช่วยปรับปรุงทางค่านวิชาการนั้น ฝั่งครู และครูใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าปฏิบัติในเกณฑ์น้อยที่สุด²

¹ ฐานาญ เงินทอง, "การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนราษฎรระดับ ประถมศึกษาในกรุง เทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษาด บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 125 - 131.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.,

สำหรับคํานําการบริหารโรงเรียน ซึ่งยึดสายบังคับบัญชาในเกณฑ์น้อยและข้อเสนอแนะในการแบ่งหน้าที่ระหว่างฝ่ายธุรการและวิชาการ ซึ่งได้แก่ผู้จัดการและครูใหญ่นั้น นิจ เมืองทอง ได้สรุปผลจากการศึกษากลุ่มผู้จัดการและครูใหญ่ทั่วประเทศในโรงเรียนราษฎร์สายสามัญ โดยให้ความเห็นว่า ตำแหน่งและวุฒิทางการศึกษา เป็นตัวการก่อให้เกิดข้อขัดแย้งขึ้นในการบริหารโรงเรียนราษฎร์สายสามัญมากที่สุด และได้เสนอแนะว่า

1. การคัดเลือกบุคคล เพื่อเข้าดำรงตำแหน่งผู้จัดการโรงเรียนราษฎร์ ควรกำหนดวุฒิทางการศึกษาให้สูงกว่าครูอย่างน้อยวุฒิที่ดำรงตำแหน่งผู้จัดการควรมีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

2. ควรเปิดโอกาสให้ผู้จัดการและครูใหญ่โรงเรียนราษฎร์ได้รับการศึกษาอบรมหรือส่งเสริมให้ได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ในเรื่องนี้เกี่ยวกับหลักการบริหารการศึกษาและการบริหารโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้จัดการและครูใหญ่ที่ดำรงตำแหน่งอยู่แล้วในโรงเรียนราษฎร์จะต้องหาหนทางปรับปรุงเป็นรีบด่วน

3. การจัดตั้งสถาบันฝึกหัดครูใหญ่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเป็นหลักประกันคุณภาพทางการศึกษาในทุกระดั้ม เพราะการเป็นครูใหญ่เป็นอาชีพทางการศึกษาที่มีความรับผิดชอบหลายอย่างซึ่งต้องผ่านการฝึกฝนมากพอควร จึงจะสามารถปฏิบัติหน้าที่เหล่านั้นได้ครบถ้วนบริบูรณ์¹

ส่วนคํานําการขาดแคลนอุปกรณ์การสอนและการที่ครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไป คํานําค่าตอบแทน เงินทอง ได้วีเคราะห้หนี้ นุชรินทร์ พันธ์มชาว ได้ศึกษาการใช้สื่อการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร ได้รับผลดังนี้

¹ นิจ เมืองทอง, "ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทคํานําบริหารโรงเรียนของครูใหญ่โรงเรียนราษฎร์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 330 - 331.

1. สื่อการสอนที่มีมากที่สุดในห้องเรียนราษฎร คือกระดานคำ หนังสืออ้างอิง ประกอบบทเรียน หนังสือพิมพ์ วารสารและรูปภาพ
2. ปัญหาและอุปสรรคในการ เรียนการสอนของครูภาษาไทยมีดังนี้
  - 2.1 ครูสอนไม่ทราบแหล่งบริการในห้องเรียนและนอกโรงเรียน
  - 2.2 ครูสอนไม่มีเวลาคิดและเตรียมสื่อการสอน
  - 2.3 ครูสอนขาดงบประมาณส่วนตัวในการจัดซื้อสื่อการสอน
  - 2.4 ทางโรงเรียนมีสื่อการสอนจำนวนจำกัดและไม่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอน นอกจากนั้นสภาพห้องเรียนยังไม่เหมาะสมกับการใช้สื่อการสอนอีกด้วย¹

จากการวิจัยของ นุชรินทร์ พาร์มขาว ในส่วนที่ว่าด้วยปัญหาค้นครุภัณฑ์ ขาดงบประมาณส่วนตัวในการจัดซื้อสื่อการสอนให้สอดคล้องกับการวิจัยของ เสาวนิต วิริยศิริกุล ที่ได้วิจัย "การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนราษฎร ตั้งแต่ชั้นอนุบาล - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ที่เก็บค่าเล่าเรียนในอัตราสูงกับครูที่สอนในโรงเรียนราษฎรที่เก็บค่าเล่าเรียนในอัตราต่ำโดยอภิปรายแนะนำผลว่า

ครูโรงเรียนราษฎรต้องการทำงานพิเศษถึงร้อยละ 93.33 เพราะแม้จะต้องทำงานและรับผิดชอบหน้าที่ประจำมากอยู่แล้วแต่ก็มีความจำเป็นในการพụngฐานะของครอบครัว... ส่วนปัญหาการหาความรู้เพิ่มเติมของครูซึ่งจำเป็นมาก เพราะจะเห็นผลดีแก่นักเรียนและทำให้ครูมีความเชื่อมั่นในตนเอง ฉะนั้นควรดำเนินการ

¹ นุชรินทร์ พาร์มขาว, "การใช้สื่อการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนราษฎรในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้าพิเศษ.

– ให้มีห้องสมุดกลางหรือศูนย์หนังสือบริการให้ยืมได้ มีบริการทางค่าน
 วิชาสาร

– ให้ครูมีโอกาสลาศึกษาต่อเพื่อเพิ่มวุฒิ ซึ่งจำเป็นในเวลาที่สับเปลี่ยน
 ชั่วโม่งได้ หรือจัดหาทุนให้ครูลาศึกษาต่อ

– จัดการอบรมพิเศษ เฉพาะสาขาวิชา รวมทั้งอบรมในค่านวิชาผู้พ่กามถนัด
 และตรงตามความต้องการของครูควย

– ช่วยอุปการะการสอนโดยมีแหล่งให้ครูไ้หยืมยืมได้

ส่วนปัญหาการจัดนิทรรศการหรือการสอนหนังสือในวันหยุดซึ่ง โรงเรียนควรจัด
 โดยวิธี

– จัดห้องพักผ่อนในชั่วโม่งว่าง

– ศึกษาสถานนถ่

– กิจกรรมในส่วนร่วมกับนักเรียนและครูอื่น ๆ

– จัดประชุมสังสรร

– จัดห้องหนังสือ

ปัญหาทางค่านจิตใจ ซึ่งนับ เป็นปัญหาสำคัญในการบั่นทอนกำลังใจในการปฏิบัติ
 หน้าที่ของครู ครูต้องการให้หน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงศึกษาธิการและครูสภาไ้
 สอดส่องดูแล เพื่อให้ครูไ้รับความเป็นธรรมมากขึ้น ¹ในเวลาใกล้เคียงกัน ไพบูลย์ วิสัยจร

¹ เสาวนิก วิริยะศิริกุล "การศึกษาเปรียบเทียบสวัสดิการครูที่สอนอยู่ในโรงเรียน
 ราษฎร์ตั้งแต่ชั้นอนุบาล – ชั้น ป.7 ที่เก็บค่าเล่าเรียนในอัตราสูงกับครูที่สอนในโรงเรียน
 ราษฎร์ที่เก็บค่าเล่าเรียนในอัตราค่า" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), หน้า 143 – 144.

ได้ศึกษาขวัญของครูโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร พบว่าขวัญของครูที่มีวุฒิต่างกัน
โรงเรียนราษฎร์ โดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01 ขวัญของครู
มัธยมศึกษา ขวัญของครูโรงเรียนราษฎร์ที่มีอายุการทำงานสูง สูงกว่าขวัญของครูโรงเรียน
ราษฎร์ที่อายุทำงานต่ำ ครูที่มีวุฒิต่างกันมีขวัญต่างกัน และได้ขอเสนอแนะว่า สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษา เอกชนหรือผู้บริหารควรส่งเสริมกำลังใจหรือบำรุงขวัญโดยให้ครู
มีการประชุมปรึกษาหารือกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ถือกว่าปล่อยให้ครูต้องแก้ไขปัญหา
ตามลำพัง ควรจัดให้มีค่าตอบแทนแก่ครู หลีกเลี่ยงการบังคับ ควรสนับสนุนให้ครูได้มีโอกาส
เข้ารับการอบรม สัมมนาทางวิชาการ หรือศึกษาต่อ ผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์ควรให้ครู
ได้เข้าใจแนวนโยบายและจุดมุ่งหมายของโครงการปฏิบัติงาน มีการแบ่งงานและมอบหมาย
งานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลและประเมินผลงานเป็นระยะ ๆ
จัดให้มีระบบตอบแทนผลสำเร็จในการทำงานอย่างยุติธรรม ใ้วิธีจัดการประชาธิปไตยในการ
บริหารงาน ควรสนับสนุนการเพิ่มวุฒิและเพิ่มพูนทักษะในอาชีพของครู พยายามให้กลุ่มครู
ตั้งวัตถุประสงค์และมาตรฐานในการทำงาน ใช้วิธีประสานประโยชน์ในการทำงาน
ควรเอาใจใส่เครื่องอำนวยความสะดวกในการทำงานและข้อสุดท้ายลดความแตกต่างวุฒิ
ของผู้จัดการกับครูใหญ่และครู โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนควรกำหนดวุฒิ
ของผู้จัดการให้สูงขึ้น ควรให้จัดการฝึกอบรมผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์ให้มีความรู้ความสามารถ
ในการจัดการศึกษาและการบริหารโรงเรียน¹

ในค่านิยมคุณภาพของโรงเรียนราษฎร์นั้น สรรพ เพื่อระจ่อม ได้ศึกษา
"การศึกษาทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนราษฎร์ส่วนกลางที่จะจัด

¹ ไพบุลย์ วิสัยจร, "ขวัญของครูโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร"
ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2523), หน้า 93 - 97.

ให้มีการสอนเพศศึกษา แสดงความเห็นค่านิยมของโรงเรียนราษฎร์ว่า การจัดหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อบริหารการศึกษาของโรงเรียนราษฎร์นั้นมีลักษณะควบคุมและติดตามการประเมินผลงานแทนที่จะมีหน้าที่นี้เทศและให้การบริการแก่โรงเรียนราษฎร์ ทำให้โรงเรียนราษฎร์ขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานและขาดการสนับสนุนด้านวิชาการ¹ ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานการฝึกงานการบริหารการศึกษาของนิสิตปริญญาโท ปีที่ 2 สาขาวิชาบริหารการศึกษา ปีการศึกษา 2515 ซึ่งได้สรุปว่า การตรวจเยี่ยมโรงเรียนราษฎร์ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายนี้เทศและอบรมมักจะมุ่งไปในการตรวจสอบหะ เมียนมากกว่าจะไปให้คำแนะนำหรือช่วยเหลือในค่านการ เรียนการสอนและได้เสนอแนะว่า เพื่อยกมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนราษฎร์ให้สูงขึ้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายนี้เทศและอบรมเมื่อไปตรวจเยี่ยมโรงเรียนควรจะมุ่งไปในทางให้คำแนะนำช่วยเหลือทางค่านวิชาการแก่ผู้บริหารและครูโรงเรียนราษฎร์²

สำหรับค่านการนี้เทศการศึกษาในโรงเรียนราษฎร์นั้น วิทยา บุญสม ได้ศึกษา "การบริหารงานโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้" พบว่า การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ผู้บริหารโรงเรียนไม่มีความรู้ทางค่านวิชาการ ให้ความสนใจและสนับสนุนงานค่านวิชาการ

¹ สาราญ เพ็ชรรวม, "การศึกษาทัศนคติของนัก เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนราษฎร์ส่วนกลางที่ต้องการที่จะจัดให้มีการสอนเพศศึกษา" (ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2518), หน้า 4.

² คณะนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา ปีการศึกษา 2515 รายงานการฝึกงานการบริหารการศึกษาของนิสิตปริญญาโทปีที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), หน้า 145.

น้อยไป ชาคการนิเทศช่วยเหลือเท่าที่ควรจากผู้มีหน้าที่ในเทศ (การนิเทศการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนนั้นได้จัดให้มีการนิเทศโรงเรียนเอกชน โดยนักวิชาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค นั้นหน่วยงานของการศึกษาระดับต่าง ๆ เป็นผู้นิเทศ เช่นระดับประถมศึกษา ศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาจังหวัด เป็นผู้นิเทศ เป็นต้น) ศึกษานิเทศจังหวัด ศึกษานิเทศอำเภอและศึกษานิเทศก์มีส่วนช่วยเหลือปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนค่อนข้างน้อย ส่วนในด้านการช่วยเหลือของศึกษานิเทศก์ที่ว่า ศึกษานิเทศก์เคยมาช่วยเหลือครูในด้านการสอนน้อยเพียงใดนั้น สรุปได้ว่า ผู้บริหารภายนอกโรงเรียนเห็นว่า ศึกษานิเทศก์เคยมาช่วยเหลือครูในด้านการสอนน้อย ส่วนกลุ่มครูใหญ่และครูผู้สอนมีความเห็นตอกันว่า ศึกษานิเทศก์เคยมาช่วยเหลือครูในการสอนน้อยที่สุด¹

ในค่านโรงเรียนราษฎร์อาชีวศึกษา อมรชัย ตันติเมธ และคณะ ได้วิจัย "ปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพฯและการติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา ระดับอาชีวศึกษาพบว่า ผู้บริหารของโรงเรียนอาชีวศึกษา มีวุฒิอนุปริญญาหรือเทียบเท่ามากที่สุด คือร้อยละ 57.39 และวุฒิสูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ 2.97 ส่วนครูผู้สอนมีวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามากที่สุดคือร้อยละ 36.79 รองลงมาคือวุฒิปริญญาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 35.73 และวุฒิสูงกว่าปริญญาตรีมีน้อยที่สุดคือร้อยละ 2.97 โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ประชากรมีความคิดเห็นในค่านความสำคัญของการแนะแนวในระดับปานกลาง ส่วนการติดตามผลนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าไม่สำคัญ (ร้อยละ 3.33) และได้มีความเห็นว่า

¹ วิทยา บุญสม, "การบริหารงานโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 98.

โรงเรียนอาชีวศึกษาได้ผลิตแรงงานพอดความต้องการของตลาดแรงงานมาก ส่วนผลด้านคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียนจะเป็นอย่างไรนั้นยังเป็นปัญหาอยู่... หรืออาจมองอีกแง่หนึ่งได้ว่า โรงเรียนทำหน้าที่ผลิตผู้จบการศึกษาออกมาอย่างเฉียวเท่านั้น แต่ไม่มีสิ่งใดรับประกันมาตรฐานเกี่ยวกับผลผลิตของโรงเรียน... สมควรแล้วที่หน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง คือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจะได้ออกกฎหรือระเบียบให้โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาได้มีการติดตามผลนักเรียนที่จบการศึกษาไปแล้วเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงมาตรฐานของโรงเรียนเอง ทั้งในด้านการดำเนินการหลักสูตรการเรียนการสอนอาชีวศึกษาและจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการศึกษา โดยคำนึงถึงค่านักเรียนเพื่อนโยบายแม่แบบภาระทางการศึกษาของรัฐบางอย่างแท้จริง ¹

สุภาณี เศษะคำรังสิน ได้วิจัยพบว่า คุณภาพโรงเรียนราษฎร์อาชีวศึกษาระดับต่ำกว่าปกติ 10 โรงเรียน เป็นโรงเรียนเอกชนทั้งสิ้น โดยประเมินจากสัดส่วนคุณภาพที่ดีของโรงเรียน 5 ด้าน คือ โปรแกรมการศึกษา อาคารสถานที่และอุปกรณ์ โปรแกรมการจัดกิจกรรมนักเรียน สวัสดิการและบริการของโรงเรียน การบริหาร ² การวิจัยนี้คล้ายคลึงกับการค้นพบของศิริธร สิ่งหละซาคี

¹ อมรชัย ต้นติเมธ และคณะ "รายงานผลการวิจัยปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพฯ การติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษา (กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า —.

² สุภาณี เศษะคำรังสิน, "การสร้างเกณฑ์ประเมินโรงเรียนอาชีวศึกษาแผนกพาณิชยกรรม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 82.

ศศิธร สิงหละชาติ พบจากการวิจัย ศึกษา "การติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จ
อาชีวศึกษา (ม.ศ.6) จากสถานศึกษาของเอกชน" ซึ่งพบว่า การจัดบริการทางการศึกษา
ของสถาบันเดิมที่สำเร็จการศึกษา โดยส่วนรวมอยู่ในระดับพอใช้ และควรปรับปรุงในด้านการ
ดำเนินงานนอกสถานศึกษา บริการห้องสมุดและบริการสุขภาพ ส่วนข้อเสนอแนะของ
ผู้สำเร็จการศึกษาไปแล้วก็คือ ต้องการให้สถาบันเดิมของคนที่จบศึกษาและชั่วโมง
ปฏิบัติงานให้มากขึ้น รองลงมาก็คือต้องการให้สถานศึกษาจัดครูที่มีความชำนาญจริง ๆ
ในสาขาวิชาที่สอน¹

จากปัญหาการขาดการสนับสนุนด้านวิชาการในโรงเรียนอาชีวศึกษานั้น โภคา
โกมุทผล ได้ศึกษาปัญหาดังกล่าวเพิ่มเติมพบว่า ผู้บริหารและครูโรงเรียนราษฎร์ที่มีทัศนะ
ต่อการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนต่ำกว่าเกณฑ์ปานกลางใน
5 ด้านคือ งานวิชาการ งานบุคคล งานกิจการนักเรียน งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน
งานธุรการ การเงิน-บริหารและความต้องการ ของครูที่มีต่อการปฏิบัติงานของสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษา เอกชนสูงกว่า เกณฑ์ปานกลางตามระดับดังนี้ งานวิชาการ
งานบุคคล งานกิจการนักเรียน งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและงานธุรการ การเงิน-
บริการ²

¹ ศศิธร สิงหละชาติ "การติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จอาชีวศึกษา (ม.ศ.6)
จากสถานศึกษา เอกชน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า ก.

² โภคา โภมุทผล "ทัศนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษา เอกชนตามที่ปฏิบัติจริงและตามที่ยุ้บริหารและครู โรงเรียนราษฎร์สายอาชีพต้องการ"
(ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2523), หน้า 27-28.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเองได้มีการวิจัยเพื่อจัดระดับมาตรฐานโรงเรียนราษฎร์สายสามัญพบว่า มีโรงเรียนราษฎร์เป็นจำนวนไม่น้อยที่จัดการศึกษาไม่ได้ระดับอันพึงปรารถนา สาเหตุบางประการที่ทำให้คุณภาพของโรงเรียนยังไม่ดีพอคือคุณภาพของครู การขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอนและเมื่อพิจารณาถึงโรงเรียนราษฎร์อาชีวศึกษาหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการกับโรงเรียนราษฎร์อาชีวศึกษาหลักสูตรโรงเรียน และโรงเรียนตามมาตรา 20 (ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียน) ก็พบว่ามีความไม่คึกัก¹

จากปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนราษฎร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้สนับสนุนการพัฒนางานทางด้านวิชาการดังนี้ "รัฐจึงควรทบทวนนโยบายและวิธีการในการอุดหนุนช่วยเหลือ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวคือ การอุดหนุนส่งเสริมและช่วยเหลือโรงเรียนราษฎร์ทางด้านวิชาการให้มากยิ่งขึ้น เช่น ให้การอบรมทั้งทางด้านวิชาการและการบริหารแก่ครูและผู้บริหารโรงเรียน ส่งเสริมและช่วยเหลือคณาจารย์วิศวะและอุปกรณ์การเรียนการสอนและจัดให้มีโครงการพัฒนาบุคลากรทางด้านศึกษาของโรงเรียนราษฎร์ให้สอดคล้องกับนโยบาย แผนงานและโครงการของรัฐ รวมตลอดทั้งวิชาการที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในปัจจุบันนี้ เพื่อให้โรงเรียนราษฎร์มีประสิทธิภาพและคุณภาพในการให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียนยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นควรค่อย ๆ งดการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์ในรูปของการให้เงินให้อ้อยลงด้วย²

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, ฝ่ายแผนงาน, แผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 5 (พ.ศ. 2524 - 2529) (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2524), หน้า 95.

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, การศึกษาเอกชน: นโยบายที่ต้องทบทวน โครงการติดตามการช่วยเหลืออุดหนุนโรงเรียนราษฎร์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2523), หน้า 139.

สำหรับความคิดในค่าน้ำให้บริการโรงเรียนราษฎร์นี้ วิทยุ สาธร ได้เคยให้ความเห็นไว้ว่า "โรงเรียนราษฎร์ถูกทางราชการทอดทิ้งมานาน เพราะงบประมาณที่จำกัด รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจึงวางนโยบายที่จะใช้เงินงบประมาณที่มีจำกัดทุ่มเทให้กับโรงเรียนของรัฐเป็นต้น ... การศึกษาระดับมัธยมศึกษาจึงตกอยู่ในมือของเอกชนที่เรียกว่า "โรงเรียนราษฎร์" เมื่อทางราชการไม่มีความสามารถที่จะทุ่มแพ้นำนโยบายศึกษาของตนเองได้อย่างเพียงพอ จึงน่าจะให้ความสนับสนุนแก่โรงเรียนราษฎร์ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทางราชการน่าจะเปลี่ยนนโยบายเกี่ยวกับ "การควบคุม" โรงเรียนราษฎร์มาเป็นนโยบาย "ส่งเสริมให้บริการ" แก่โรงเรียนราษฎร์ โดยเฉพาะค่าน้ำมัธยมศึกษาสายสามัญและอาชีวฯ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาในระดับกลางหรือระดับมัธยมให้มีคุณภาพสมความต้องการของประเทศ โดยรัฐลงทุนแต่น้อย เพราะเพียงแค่ให้ความช่วยเหลือหรือ "ให้บริการ" แก่เอกชนเท่านั้น รัฐไม่ต้องลงทุนทำอะไรเลย¹

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ปัญหาการให้บริการทางวิชาการแก่โรงเรียนราษฎร์นั้น เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งรัฐจะต้องให้ความช่วยเหลืออย่างรีบด่วน โดยเฉพาะโรงเรียนราษฎร์อาชีวศึกษาซึ่งกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว นั้น สมควรที่จะสำรวจความต้องการ เพื่อสร้างแนวปฏิบัติในการจัดการนิเทศการศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ต่อไป

¹ วิทยุ สาธร, หลักการบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2516), หน้า 43 - 44 .